

talijanske renesanse i za sat u »gospojinskom boudoiru u kasnoj renaissance« (rad Ivana Postružina) mehanizme je pribavio Dragutin Vasić, urar i trgovac satovima iz Zagreba.

Na prijelazu u 20. stoljeće broj zagrebačkih urara i trgovaca satovima i dalje raste o čemu svjedoče obrtovne dozvole koje su im izdavane. Urari, pored popravaka, imaju trgovine satova, često u kombinaciji s drugim sličnim obrtima: Mavro Drucker 1892. prijavljuje urarski i mehanički obrt u Ilici 38, Bruno Wolff iste godine urarski i srebrnarsko-zlatarski u Dugoj ul. 8.

Između dva svjetska rata Zagreb je bio centar urarstva u tadašnjoj Kraljevini Jugoslaviji. Osim urara koji se ponajprije bave montažom i prodajom satova (Vasić, braća Pick, Berman, Perok, Passticy i drugi) postojali su i majstori koji su njegovali pravila struke i odškolovali generacije vrlo kvalitetnih urara. Jedan od njih bio je Drago Novak koji je imao radnju u Ilici 24, a kod kojeg je u nauku bio Josip Ivanković, doajen zagrebačkog urarstva i autor prvog hrvatskog urarskog priručnika, tiskanog u Zagrebu 1947. Mato Barać održavao je zagrebačke javne satove četrdesetih i pedesetih godina, a od tada do danas taj posao obavljaju tri generacije urarske obitelji Lebarović koji i sami izrađuju velike satne mehanizme ili njihove dijelove. Trenutno u Zagrebu djeluje nekoliko vrhunskih majstora urara koji su upoznati sa svim tehnološkim inovacijama, što im omogućava da servisiraju i popravljaju vrhunske satove poput Rolexa, Cartiera, Omega i drugih, istodobno nastavljajući višestoljetnu tradiciju zagrebačkog urarstva.

Vesna Lovrić Plantić



Izdavač
Muzej grada Zagreba

Za izdavača
Vinko Ivić

Autorica teksta
Vesna Lovrić Plantić

Autorica izložbe
Vesna Lovrić Plantić

Suradnice na izložbi
Marina Perica
Marina Smokvina

Fotografije i design depliana
Miljenko Gregl

Postav izložbe
Miljenko Gregl

Izložba je organizirana u povodu Europskog dana poduzetnika, EDE 2005 Zagreb – Split 5–6. 10.2005.

Izložbu sufinancira Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva
Izložba je napravljena u suradnji s Muzejem za umjetnost i obrt

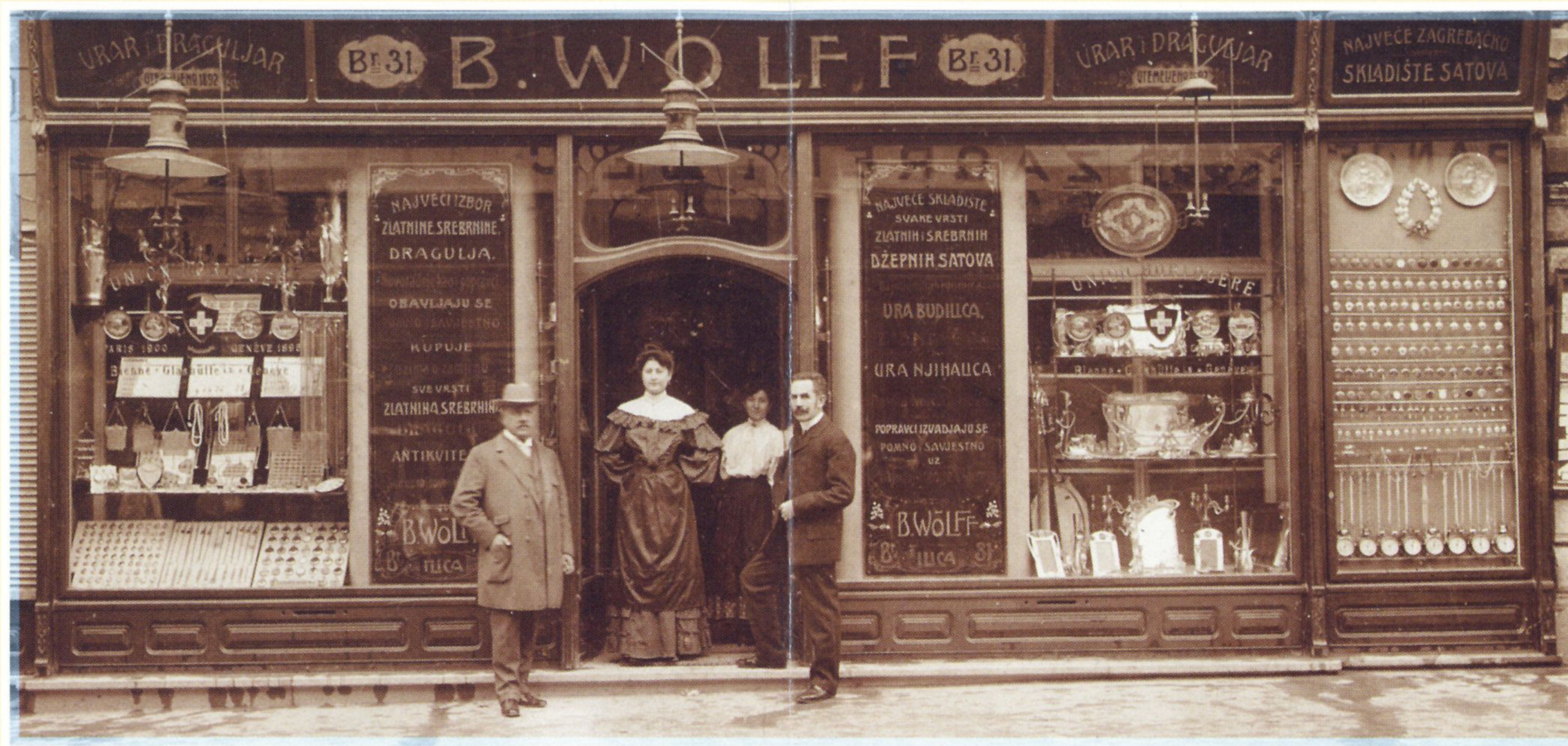
Otvorenje izložbe u Muzeju grada Zagreba, Opatička 20, u utorak, 4. listopada 2005. u 17 sati

M G Z
MUZEJ GRADA ZAGREBA

the European
Day of the
Entrepreneur



**ZAGREBAČKI URARI
IZMEĐU TRADICIJE I
SUVREMENIH TENDENCIJA**



Zagrebački urari između tradicije i suvremenih tendencija

Najstariji za sada poznati podaci o urarskim radovima na području grada Zagreba potječu iz 16. stoljeća. Riječ je o popravcima zagrebačkih javnih satova, točnije satova na katedrali i na crkvi sv. Marka, koje su vršili bravari postupno specijalizirani za obavljanje urarskih poslova.

Što se tiče kućnih satova urari se u Zagrebu spominju u drugoj polovini 18. stoljeća. Prema njihovim imenima i arhivskim podacima može se zaključiti da su većinom stranci koji su se tu naselili i dobili građanska prava. Primjerice, urar Benedict Schwabbauer, Bavarac, postao je građaninom Zagreba 1777., a bio je čuven po umijeću pravljenja malih satova.

Najstariji poznati sat izrađen u Zagrebu je tabernakl sat na kojem je naznačena godina 1776., a rad je urara Thomasa Leuthnera. Veći broj satova s kraja 18. i s početka 19. stoljeća nosi signature zagrebačkih urara Antona Geislera, Mathiasa Onitscha, Heinricha Rosenberga, Franza Xavera Rummela, Petera Merzlyaka, Carla Eisenbartha, Wilhelma Königa i drugih.

Od tog vremena broj urara koji djeluju u Zagrebu višestruko se povećava. Do kraja 19. stoljeća arhivski podaci govore o pedesetak urara s prijavljenim obrtom. Često se događa da urari sele iz jednog mjesta u drugo u potrazi za poslom. Tako, primjerice, Joseph Heichele, osim u Zagrebu, djeluje i u Ri-

jeci, što potvrđuju signature na njegovim sačuvanim satovima. Lorenz Wilhelm Pehr došao je iz Ljubljane u Zagreb gdje se 1843. preporučuje za nove poslove i popravke. U sljedećem desetljeću spominje se kao urar u Karlovcu.

Urar Carl Eisenbarth oglašava 1835. svoju radnju kraj Kamenitih vrata u Zagrebu, ističući da sâm izrađuje na najbolji, najispravniji i najtrajniji način satove koji su kod njega u prodaji. U to su vrijeme urari, naime, još uvijek uglavnom sami izrađivali satne mehanizme, što će se već koje desetljeće kasnije promijeniti.

Sredinom 19. stoljeća sve više se uvoze gotovi satovi na koje urari stavljaju svoju signaturu kao jamstvo kvalitete, a oni se poglavito bave popravcima i trgovinom. Ponekad zagrebački urari u gotove satove umeću glazbene mehanizme s hrvatskim rodoljubnim napjevima. Tako Peter Semmelroth oglašava da u satove može ugraditi glazbeni mehanizam od čelika koji svira narodne napjeve *Još Hrvatska ni propala* i *Nek se hrusti šaka mala*. Isti urar ističe da se snabdijeva satovima »iz prvih i najboljih izvora«, a svakom satu na koji je stavljeno njegovo ime daje dvogodišnju garanciju.

Na gospodarskim izložbama koje se počinju održavati sredinom 19. st. u zemlji i inozemstvu (prva hrvatska održana je 1864. u Zagrebu) izlažu i zagrebački urari.

Zagrebačka Trgovačko-obrtnička komora u svojem izvješću iz 1885. navodi da je u razdoblju od 1881. do 1885. broj ura-

ra na njezinom području porastao od 32 na 47. Nakon ukinuća cehovskih uredbi 1860. i 1872. te liberalizacije uvoza satova domaći urari ne mogu konkurirati jeftinim satovima iz inozemstva, tako da se džepni satovi uglavnom nabavljaju u Švicarskoj (manje u SAD), a kućni u Beču i Njemačkoj. Komora financira stručno usavršavanje urara u Njemačkoj, Francuskoj i Švicarskoj. Urari se, pa tako i oni zagrebački, sve više pretvaraju u trgovce satovima, koji od svoje osnovne djelatnosti zadržavaju tek popravak kvarova i zamjenu dijelova. Pored toga surađuju sa zagrebačkim stolarima ugrađujući mehanizme u kućišta koja se oblikovanjem uklapaju u ostali namještaj. Međutim, te mehanizme nisu izrađivali sami nego su ih nabavljali u specijaliziranim tvornicama i prilagođavali pojedinim satovima.

Primjerice, za Milenijsku izložbu održanu 1896. u Budimpešti Mavro Knez je dao jedan mehanizam za kućište sata izloženog u okviru »pisničke sobe od orahovine« koju su izložila braća Kovačić, a drugi Josipu Šeremetu za njegov sat u »sobi za učenje i stanovanje djece«. Za sat u blagovaonici od hras-tovine stolara Ivana Budickog iz Zagreba, rađenoj u stilu rane

